

International Journal of Languages' Education and Teaching
Volume 5, Issue 2, June 2017, p. 105-120

Received	Reviewed	Published	Doi Number
03.06.2017	14.06.2017	30.06.2017	10.18298/ijlet.1790

**PERCEPTION OF THE STUDENTS OF TRANSLATION AND
INTERPRETING WITH FRENCH-TURKISH LANGUAGE PAIR OF THE
RELATIONSHIP BETWEEN THEORY AND PRACTICE OF TRANSLATION**

*Duygu Çurum DUMAN*¹

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the relationship between theory and practice of translation through the eyes of the students of translation studies. To this end, a questionnaire composed of seven open-ended questions was administered to a group of volunteering students who had successfully completed Translation Theories course on Spring Semester of either 2012-2013 or 2013-2014 academic year at the Department of Translation and Interpreting in French-Turkish at Yıldız Technical University. As a result of this case study, it has been observed that translation theories are considered within the framework of their quality, their role in practice, their contribution to and their functionality in theory. The results also demonstrate that translation theories are perceived as the scientific aspect of translation, the basis for the decisions taken in practice, and the professionally distinctive feature of translators. It would be fair to claim that the students benefited from the course they have taken on translation theory while practicing. Their accounts point at the fact that learning about translation theory in course is significant for them and that they make use of this knowledge while translating. Theory is, in a sense, a means of clearing an obstacle. Based on these accounts, it might be suggested that theoretical scholarly works may be used in general or special field translation courses. This qualitative study focusing on the perception and evaluation of future translators is expected to contribute to the vast literature on this issue.

Key Words: Translation studies, translation theories, translator training, qualitative research.

**FRANSIZCA MÜTERCİM-TERCÜMANLIK ÖĞRENCİLERİNİN ÇEVİRİDE
KURAM-UYGULAMA İLİŞKİSİNE YÖNELİK ALGILARI**

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, çeviride kuram ve uygulama arasındaki ilişkiyi öğrencilerin gözünden ele almaktır. Bu doğrultuda, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fransızca Mütercim-Tercümanlık Bölümü öğrencileri arasından 2012-2013 veya 2013-2014 akademik yılının bahar yarıyılında programlarına ekledikleri Çeviri Kuramları dersini alıp başarılı olan bir grup gönüllü öğrenciye açık uçlu sorulardan oluşan bir anket uygulanmıştır. Vaka çalışmasının sonucunda, çeviri kuramlarının öğrenciler tarafından niteliği, uygulamadaki rolü, uygulamaya katkısı ve işlevselliği ekseninde ele alındığı görülmüştür. Araştırmanın sonuçları, çeviri kuramlarının öğrenciler tarafından çevirinin bilimsel yönü, uygulamada alınan kararların temeli ve mesleki anlamda ayırıcı unsur olarak algılandığını göstermiştir. Öğrencilere göre, çeviri kuramlarının uygulamadaki rolü, işlevsel olmaları, çeviri sürecine ve çeviriye katkı sağlamaları, uygulamada karşılıklarının görülmesi ve uygulamaya bilimsellik kazandırmaları olarak sıralanmıştır. Çalışmaya katılan öğrencilerin çeviri kuramı içerikli bir dersten uygulama esnasında çoğunlukla yararlanmış oldukları söylenebilir. Çeviri kuramları eğitiminin, öğrenciler nezdinde önem taşıdığını ve çeviri uygulamasında kuramlardan yararlandıkları ifade edilebilir. Öğrenciler kuramı, çeviri yaparken karşılarna çıkan güçlükleri aşma aracı olarak görmekte ve tanımlamaktadır. Öğrencilerin, kuram bilgisinin hem alanın ve çeviri uygulamasının değerini arttırdığı, hem de yol gösterici olduğuna ilişkin ifadelerine dayanarak, genel veya özel alan çevirisi derslerinde de kuramsal akademik çalışmalara da yer verilmesi önerilebilir. Çeviribilim alanyazınında oldukça zengin çalışmaların bulunduğu bu konuda, mesleği icra edecek olan çevirmen adaylarının algısının ve değerlendirmelerinin nitel yöntemle irdelenmesinin alana katkı sunması umulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Çeviribilim, çeviri kuramları, çeviri eğitimi, nitel araştırma.

¹ Araştırma Görevlisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, duygucurum@gmail.com ; dduman@yildiz.edu.tr

1. Giriş

Tarihsel anlamda köklerinin yüzyıllar öncesine uzandığı ifade edilebilecek çeviri uygulaması, 1972 yılında James S. Holmes'ün başlı başına bir disiplin olarak tanımladığı Çeviribilim'in iki temel unsurundan biri olarak anılmaktadır. 1980'lerde temellerini Gideon Toury'nin attığı Betimleyici Çeviribilim bağlamında ise, çeviri uygulamalarından oluşan bütünceler üzerine incelemeler yapıldığını ifade etmek mümkündür. Yalnızca bu iki örnek üzerinden dahi, çevirinin kuramsal alanı için uygulama alanının sahip olduğu öneme dikkat çekilebilir. Çeviride kuram ve uygulama arasındaki ilişkiye yönelik sürmekte olan tartışmaların ise, bu ilişkinin varlığından ziyade niteliği üzerine olduğu söylenebilir.

Çeviribilimin bir sosyal bilimler alanı olarak kabul görmesinden yüzyıllar önce dahi, çevirinin ne olduğuna ve nasıl yapılması gerektiğine ilişkin çalışmalara rastlamak mümkündür. Çeviride kuramsal düşünce ile uygulamalı alana dair yapılan çalışmaların ve ortaya konan eserlerin tamamını bu makale kapsamında değerlendirebilmek mümkün değildir. Bu nedenle, Çeviri kuramları ile çeviri uygulamasına ilişkin alanyazınına, bu çalışmanın kapsamının sınırlılıkları doğrultusunda kısaca değinilecektir.

Çeviride kuram ve uygulama arasındaki ilişkiye yer veren çalışmaların, odak noktalarına göre aşağıdaki şekilde gruplandırılabilen iddia edilebilir:

(1) Çeviri kuramının uygulamadaki rolünü inceleyen çalışmalarda, çeviri kuramlarının uygulama esnasında ne ölçüde işlerlik kazandığı, çevirmene hangi açılardan yol gösterdiği sorgulanır. Örneğin, "Nasıl Çevirsem De Kuramsızlığı Kurumlaştırsam" başlıklı makalesinde Yusuf Eradam, çeviri kuramının çeviri süreci ve ediminin kendisi olduğu sonucuna vararak çevirmenin hangi becerilere sahip olması gerektiğini normatif bir bakış açısıyla ortaya koyar (bkz. Eradam, 1991). Eugenio Coseriu ise, çeviriye ilişkin kuramsal düşüncelerin yanıt vermediğini düşündüğü noktaları irdeler ve çeviri uygulamadan örneklerle doğru yaklaşımlara işaret eder (bkz. Coseriu, 1990). Bu bağlamda ayrıca Dejean Le Feal (1987)'in "Putting Translation Theory into Practice" adlı çalışmasına da başvurulabilir.

(2) Çeviri kuramının ve uygulamasının çeviri eğitimindeki yerini irdeleyen çalışmalar, çeviriye ilişkin kavram ve kuramsal düşüncelerin çevirmen adaylarına ulaştığı eğitim ortamı ekseninde yapılan çalışmalardır. Çeviri eğitiminde çeşitli kuramların rolü ve etkisini irdeyebilir, uygulamanın eğitime yönelik çeşitli kuramsal düşünceler ortaya koyabilirler. Donald C. Kiraly (2000), "A Social Constructivist Approach to Translator Education" adlı eserinde, çeviri eğitime yönelik çeşitli kuramsal düşünceleri irdeledikten sonra, çevirmenlerin etkileşim ortamında edinebilecekleri bir çeviri becerisinin altını çizen yeni bir yaklaşım önerisinde bulunur. Esra Birkan Baydan (2011) ise, yapısalcılık sonrası çeviribilimsel düşünceler doğrultusunda çeviri eğitiminin nasıl verilebileceği sorunsalı üzerinde durur. Bu bağlamda ayrıca Ayşe Nihal Akbulut (1995), Francis Henrik Aubert (1995) ve Ayşe Banu Karadağ (2005) da önemli katkılar sunmuşlardır.

(3) Çeviri kuramları çerçevesinde yapılan çalışmaları tarayan ve sınıflandıran çalışmalar, çeviriye bilimsel bir şekilde yaklaşan uygulamaya yönelik çalışmaların tarandığı ve/veya sınıflandırıldığı çalışmalardır. Bir üst sınıflandırma çabası olarak da düşünülebilecek bu gruptaki çalışmalar, çeviribilim çerçevesinde değerlendirilebilecek tüm kuramsal ve uygulamalı çalışmaları sınıflandırarak alana ışık tutar. Bunlara örnek olarak, Sonia Vandepitte'in "Remapping Translation Studies: Towards

a Translation Studies Ontology” (2008) adlı makalesi ve (2002) Jenny Williams ile Andrew Chesterman’ın çeviribilimin isim babası olarak da anılabilecek James S. Holmes’ün çalışmasından sonraki en kapsamlı sınıflandırmalardan biri olarak nitelendirilmesi mümkün olan “The Map: A Beginner’s Guide to Doing Research in Translation Studies” gösterilebilir.

(4) Çeviri kuramları ışığında uygulamadan örnekleri inceleyen çalışmalar ise, çeviribilimsel düşünceler ışığında bir kaynak metin ile erek metnin ilişkisini ve buna bağlı olarak ortaya çıkabilecek diğer konuları ele alan çalışmalar olarak düşünülebilir. Örneğin, Ayşe Nihal Akbulut (1994) “Türk Yazın Dizgesinde Shakespeare’in Bir Yaz Gecesi Rüyası Çevirileri: Çeviri Kuramında Norm Kavramının Değerlendirilmesi” adlı doktora tezinde, seçilen eserin çevirisini, Gideon Toury’nin ortaya koyduğu Betimleyici Çeviri Çalışmaları kapsamında değinilen norm kavramı ışığında irdemiştir. Işın Bengi Öner’in birçok çalışması da yine bu kapsamda değerlendirilebilir (bkz. Bengi-Öner 1999; 2001; Bengi-Öner ve İnce 2009). Bir başka örnek ise Şeyda Eraslan’ın “Critical Analysis of Translation of Salman Rushdie’s ‘Midnight’s Children’ in the Framework of Hans J. Vermeer’s Skopos Theory” (2005) adlı yüksek lisans çalışmasıdır. Bu çalışmada Eraslan, seçmiş olduğu kaynak metnin çevirisini, Skopos kuramının ilkeleri çerçevesinde ele almıştır. Bu örnekleri, ülkemizde savunulmuş veya hala sürmekte olan birçok tezle zenginleştirmek mümkündür.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada, yukarıda sınıflandırmaya çalıştığımız çalışma alanlarından destek alarak, çeviribilimde kuram-uygulama ilişkisine farklı bir bakış sunmak ve öğrencilerin bu konudaki algılarını tespit etmeye çalışmak amaçlanmaktadır. Algı, genel anlamda “bir şeyin bilincine varma, bir şeyi idrak etme” (TDK Sözlük, 2005) olarak ifade edilebilir. Eğitim bağlamında ise algı, bir şeye dikkati yönelterek, duyular yoluyla o şeyin bilincine varmadır; bir nesne duyular aracılığıyla algılanır, ancak algı duyuşsal izlenimlerden daha fazla bir şeydir, bilinçli bir farkına varmadır, duyuları bilince ileten bir olaydır (Öncül, 2000, sf. 78).

Öğrencilerin çeviri kuramlarını nasıl “idrak” ettikleri ve çeviri kuramlarının buna katkısı, bu bağlamdaki önemi ve niteliği hakkındaki bilinçlerini ortaya koymayı amaçladığımız bu çalışmanın alt problemleri aşağıdaki gibi sıralanabilir:

1. Öğrenciler çeviri kuramlarını nasıl tanımlıyor ve hangi kavramlarla anlatıyor?
2. Öğrenciler çeviri kuramlarına ilişkin bilgilerinin uygulama esnasında farkına varıyor mu?
3. Öğrenciler çeviri kuramlarının çeviri uygulamasındaki rolünü nasıl değerlendiriyor?

2. Yöntem

Bu çalışma, nitel araştırma tekniklerinden biri olan vaka analizi yöntemiyle kurgulanmıştır. Vaka analizi, incelemeye konu edilen durum veya olgunun ortaya çıktığı ve gözlemlenebildiği koşullar altında irdelenmesinden oluşan bir teknik olduğundan ötürü, bu çalışmanın araştırma sorusunun yanıtlanabilmesi için uygun görülmüştür. Çeviribilim alanında eğitim alan öğrencilerin çeviri kuramları ve uygulamaları arasındaki ilişkiye yönelik değerlendirmeleri, bir vaka çalışması ile ele alınmıştır.

2.1. Çalışma Grubu

Çalışmaya Yıldız Teknik Üniversitesi, Fransızca Mütercim-Tercümanlık Bölümü öğrencilerinden oluşan 16 kişilik bir öğrenci grubu katılmıştır. Katılımcıların 8'i 2012-2013, diğer 8'i ise 2013-2014 Akademik yılının Bahar yarıyılında programlarına ekledikleri Çeviri Kuramları dersini alıp başarılı olmuştur. İçeriği, güncel ve yaygın olarak atıfta bulunulan çeviri kuramları üzerine makaleler ekseninde okuma ve tartışmalar ile çeşitli kısa metinlerin çevrilmesinden oluşan bu ders, öğrencilerin lisans programları süresince çeviri kuramlarına ilişkin olarak aldıkları ilk ders olan Çeviri Tarihi dersini takip eden dönemde açılmakta ve öğrencilerde bütüncül bir kuramsal temel oluşturma amacı taşımaktadır. Katılımcıların adı geçen dersi başarıyla tamamlamış olmaları dışında, seçimleri gönüllülük esasına dayalı olarak sağlanmıştır.

2.2. Veri Toplama Aracı

Çalışmaya katılan öğrencilerin yanıtlarını stres etkeninden uzak olarak, kendilerini rahat hissettikleri bir ortamda ve doğal bir şekilde ifade edebilmelerine imkan tanıyacağı düşünüldüğünden, çalışmanın veri toplama aracı olarak internet üzerinden doldurulan ve açık uçlu sorulardan oluşan bir anket formu kullanılmıştır. Sorular, katılımcılara toplu e-posta gönderilerek ulaştırılan bir bağlantı aracılığı ile iletilmiştir.

Kullanılan anket formu, çeviri kuramı ve çeviri uygulaması bağlamında hazırlanmış yedi açık uçlu sorudan oluşmaktadır. Sorular, Çeviri Kuramları dersinin amacı, öğrencilerin çeviri kuramlarına yönelik bakış açıları, dersin ve kuram bilgisinin onlara kattıkları, öğrenilenlerin onlar için uygulamada ne ölçüde işlerlik kazandığı, çeviri kuramlarının öğrenciler için gerekliliği ve kuram anlayışlarının niteliği gibi konularda katılımcıların kendilerini serbest bir şekilde ifade edebilmelerine imkan sunacak şekilde sorulmuştur. Araştırma sorularının geçerliği ve güvenilirliğini sağlamak amacıyla uzman görüşü alınmıştır. Sorular, çeviri kuramları bağlamında uzman olan bir öğretim üyesi olan dersin sorumlusu ile çeviri eğitimi alanında uzman olan bir öğretim görevlisi tarafından incelenmiş ve araştırma sorusu ile tutarlı bulunmuştur. Yapılan küçük ölçekli ifade değişikliklerinden sonra öğrencilere uygulanan anket formunda yer alan sorular aşağıda sıralanmıştır.

- S.1. Çeviri Kuramları dersini aldıktan sonra kuramlar hakkında ne söyleyebilirsiniz? Bu kuramları öğrenmiş olmak sizin için -mesleki anlamda- ne ifade ediyor?
- S.2. Çeviri Kuramları dersini almadan önce ve aldıktan sonra çeviri uygulamasına bakışınızı karşılaştırabilir misiniz?
- S.3. Kuram bilgisini edindikten sonra yaptığımız çevirilerde herhangi bir değişiklik olduğunu düşünüyor musunuz? Düşünüyorsanız, bu fark edilir bir değişiklik mi?
- S.4. Sizce kuram bilgisi bir çevirmen için olmazsa olmaz mı?
- S.5. Çeviri Kuramlarının uygulamadan kopuk olduğunu düşünüyor musunuz? Bu konuda neler söyleyebilirsiniz?
- S.6. Bir arkadaşınız için veya (piyasada deneyiminiz olduysa) bir müşteri için çeviri yaparken kuramsal bilgiye başvuruyor musunuz (örn. karar almakta zorlandığınız bir metin bölümü söz konusu olduğunda)?
- S.7. Siz bir kuram oluşturmak üzere işe koyulsanız bilginiz dâhilindeki mevcut kuramlara nasıl bir katkıda bulunmaya öncelik verirdiniz? Sizce eksik olan, değinilmeyen bir unsur var mı?

2.3. Verilerin Analizi

Bu araştırmada, elde edilen verilen tematik analiz yöntemi ile incelenmiştir. Çevrimiçi anket formuna verilen yanıtlar, isimsiz olarak aktarıldıkları bir Microsoft Excel dosyasında toplanmıştır. Toplanan yanıtlar, her bir soru için gruplandırılarak MaxQDA 11.1 Nitel Veri Analizi Programı'na aktarılmış ve bu program üzerinde analiz edilmiştir. Sorulara verilen yanıtlar araştırmacı tarafından incelenerek, her bir soruya verilen yanıtların hangi kavramlara ve kabullere başvurularak verildiğini çözümleyebilmek üzere yanıtlar üzerinde kodlama yapılmıştır. Soruları daha önceden değerlendirmiş olan alan uzmanı, araştırmacının oluşturduğu kodları incelemiş ve uzman onayı alındıktan sonra bu kodlar üzerinden kategoriler oluşturulmuştur. En sık tekrarlanan kavramlar ve her bir soruya verilen yanıtlarda ortaya çıkan kod ve kategoriler ışığında araştırma sorusuna yanıt aranmıştır. Son olarak, kod matrisleri ışığında, kodların birlikte görülme düzeyi ve kavramların ilişkilendirilme sıklığı doğrultusunda katılımcıların çeviri kuramları ve uygulamalarına yönelik algıları aydınlatılmaya çalışılmıştır.

3. Bulgular

Öğrencilerin çeviri kuramlarını hangi kavramlarla birlikte konumlandıkları, bu kuramları nasıl algıladıkları ve çeviri uygulaması bağlamında nasıl değerlendirdiklerini ortaya koymalarını sağlamak üzere hazırlanan sorulara verilen yanıtlardan elde edilen bulgular bu bölümde sunulmuştur. Sorulara verilen yanıtlardan elde edilen değerler, öğrencilerin karşısına çıkan sırada sunulmuştur.

Öğrencilerin çeviri kuramlarını hangi kavramlarla birlikte konumlandıkları, bu kuramları nasıl algıladıkları ve çeviri uygulaması bağlamında nasıl değerlendirdiklerini ortaya koymalarını sağlamak üzere hazırlanan sorulara verilen yanıtlardan elde edilen bulgular bu bölümde sunulmuştur. Sorulara verilen yanıtlardan elde edilen değerler, öğrencilerin karşısına çıkan sırada sunulmuştur.

S.1. Çeviri Kuramları dersini aldıktan sonra kuramlar hakkında ne söyleyebilirsiniz? Bu kuramları öğrenmiş olmak sizin için -mesleki anlamda- ne ifade ediyor?

Öğrencilerin çeviri kuramlarına yönelik edindikleri izlenimleri ve sahip oldukları düşünceleri hangi kavramlara başvurarak aktardıklarını görmek üzere sorulan bu soruya verilen yanıtları kod frekans tablosu aşağıdaki gibidir:

	S1	S2	S3	S4	S5	S6	S7
Kuramın Niteliği	8	3	1	-	1	-	-
Kuramın Önemi	9	2	-	5	1	-	-
Kuramın Gerekliliği	3	3	-	16	-	-	-
Kuramın Katkısı/İşlevi	6	6	5	5	-	16	-
Dersten Önce	2	13	3	-	-	1	-
Dersten Sonra	11	15	13	-	-	1	-
TOPLAM	39	42	22	26	2	18	0

Tablo 1: Soru 1'e Soru 2'ye verilen yanıtların analizi sonucunda elde edilen kodların karşılaştırmalı dağılımı

Tablo 1’de de görüldüğü gibi, öğrenciler çeviri kuramları dersini başarıyla tamamladıktan ve kuramlara ilişkin bilgi edindikten sonra kuramların hangi niteliklere sahip olduklarını, nasıl bir öneme sahip olduklarını, kendileri için gerekli bir bilgi türü olduğunu ve bu kuramsal bilginin onlara nasıl katkıları olduğu veya ne tür işlevlere sahip olduğuna yönelik tanımlamalarda bulunmuşlardır. “Dersten sonra” kodu, soru formunda da kullanılmıştır ve en yüksek sıklıkta dersin etkisi tanımlanmıştır. “Kuramın Önemi” adlı kod ise, ikinci en sık kullanılan koddur. Öğrenciler çeviri kuramlarına ilişkin görüşlerini aktarırken önem, gereklilik, katkı ve işlev çerçevesinde açıklamalar yapmıştır.

S.2. Çeviri Kuramları dersini almadan önce ve aldıktan sonra çeviri uygulamasına bakışınızı karşılaştırabilir misiniz?

Birinci soruya verilen yanıtların biraz daha kapsamlı bir şekilde dile getirilmesini sağlayacağı düşünülen ikinci soru, özellikle çeviri kuramlarının katkısı bakımından değerlendirme imkanı sunan değerler ortaya koymuştur. Tablo 1’ye göre, Çeviri Kuramları dersini almadan önce ve aldıktan sonraki durumlarını değerlendiren öğrenciler, daha çok kuramların kendilerine ne şekilde katkı sağladığını tanımlamışlardır. Kuramların gerekliliklerine ve sahip oldukları öneme de bu bağlamda yapılan karşılaştırmada değinilmiştir.

S.3. Kuram bilgisini edindikten sonra yaptığınız çevirilerde herhangi bir değişiklik olduğunu düşünüyor musunuz? Düşünüyorsanız, bu fark edilir bir değişiklik mi?

Üçüncü soru, öğrencilerin çeviri kuramlarına ilişkin bilgi sahibi olmanın ne tür etkileri olduğu ve bunların yaptıkları çeviriye yansıyor yansımadığına ilişkin açıklama yapmalarını sağlamayı amaçlamaktadır. İlk iki soruya verilen yanıtlarda ortaya çıkmadığı Tablo 2’de de görülebilecek “kuramın uygulamaya katkısı” adı verilen kod, öğrencilerin kurama ilişkin bilgilerini çeviri yaparken hatırlayıp hatırlamadığına, karar alma sürecinde dikkate alıp almadığına ilişkin ifadelerine atfedilmiştir.

	S1	S2	S3	S4	S5	S6	S7
Kuramın Niteliği	8	3	1	-	1	-	-
Kuramın Katkısı/İşlevi	6	6	5	5	-	16	-
Kuramın Uygulamaya Katkısı	-	1	14	-	2	8	-
Dersten Önce	2	13	3	-	-	1	-
Dersten Sonra	11	15	13	-	-	1	-
TOPLAM	27	38	36	5	3	26	0

Tablo 2: Soru 3’e verilen yanıtların analizi sonucunda elde edilen kodların karşılaştırmalı dağılımı

Tablo 2’de de görüldüğü gibi, öğrenciler kuramın hem gelen olarak uygulamaya (5 adet kodlanmış ifade), hem de kendilerine katkısı (7 adet kodlanmış ifade) hakkında, soruya cevap niteliği taşıyacak kodların atfedildiği yanıtlar vermişlerdir. Bunun haricinde dersi almadan önce ve aldıktan sonraki içedönük veya dışadönük gözlem ve karşılaştırmalarını da “Dersten Önce” ve “Dersten Sonra” kodları atfedilen ifadelerle ortaya koymuşlardır.

S.4. Sizde kuram bilgisi bir çevirmen için olmazsa olmaz mı?

Çeviri kuramlarının niteliği ve uygulamaya katkısı hakkında bilgi almayı amaçlayan sorulardan sonra, kuram bilgisine sahip olmanın bir çevirmen için gerekli olup olmadığını nasıl değerlendirdiklerini ortaya koymak üzere sorulan dördüncü soruya verilen yanıtlar Tablo 3'te sunulmuştur. Tablodan da anlaşılacağı gibi, bu soruya verilen yanıtlarda öğrenciler çeviri kuramlarının sahip olduğu önem ile çeviri uygulamasına neler kattığına da değinmişlerdir.

	S1	S2	S3	S4	S5	S6	S7
Kuramın Önemi	9	2	-	5	1	-	-
Kuramın Gerekliği	3	3	-	16	-	-	-
Kuramın Katkısı/İşlevi	6	6	5	5	-	16	-
TOPLAM	18	11	5	26	1	16	0

Tablo 3: Soru 4'e verilen yanıtların analizi sonucunda elde edilen kodların karşılaştırmalı dağılımı

Öğrencilerin doğrudan evet veya hayır diyerek de yanıtlayabilecekleri bu soruda kuram bilgisinin bir çevirmen için gerekli olup olmadığına yönelik bir eğilimin saptanması amaçlanmıştır. Bu eğilimi daha net bir şekilde ortaya koyabilecek dağılım ise Şekil 1'de gösterilmiştir. Şekil 1'e göre, 4. soruya verilen yanıtlar, çalışmaya katılan öğrencilerin %81'inin, çeviri kuramlarını bilmenin bir çevirmen için ciddi düzeyde gereklilik arz eden bir unsur olduğunu düşündükleri ifade edilebilir.

Şekil 1. Öğrencilerin Çeviri Kuramlarının Çevirmen için Gerekli Olup Olmadığına Yönelik Yanıtları

S.5. Çeviri Kuramlarının uygulamadan kopuk olduğunu düşünüyor musunuz? Bu konuda neler söyleyebilirsiniz?

Çalışmaya katılan öğrencilere sorulan önceki sorulardan alınan yanıtlarla şekillenen düşünce akışına, doğrudan kuram-uygulama ilişkisini anlatmasına imkân tanıyacak şekilde sorulan beşinci soru ile devam edilmiştir. Bu sorunun, öğrenciye "kopukluk" kavramından yola çıkarak düşünme olanağı tanıyacağı ve bu ifadeye katılma veya katılmama seçenekleri etrafında konuyu irdelemesini sağlayacağı düşünülmüştür.

	S1	S2	S3	S4	S5	S6	S7
Kuramın Neliği	8	3	1	-	1	-	-
Kuramın Önemi	9	2	-	5	1	-	-
Kopuk	-	-	-	-	7	-	-
Kopuk Değil	-	-	-	-	9	-	-
"Çoğu çevirmen için kopuk"	-	-	-	-	1	-	-
TOPLAM	17	5	1	5	19	0	0

Tablo 4: Soru 5'e verilen yanıtların analizi sonucunda elde edilen kodların karşılaştırmalı dağılımı

Tablo 4'te, beşinci soruya verilen yanıtlar kuramların uygulamadan "kopuk" olduğunu veya olmadığını gerekçelendirecek şekilde dağılım göstermiştir. Bir yanıtta ise, çeviri kuramı ile uygulaması arasındaki ilişki, çevirmenin kuram bilgisi edindikten sonra bu bilgiyi kullanmamasını ifade edecek şekilde yorumlanmış ve bu ilişki kopuklukla nitelendirilmiştir. Söz konusu ifade, "çoğu çevirmen için kopuk" şeklinde kodlanmıştır.

S.6. Bir arkadaşınız için veya (piyasada deneyiminiz olduysa) bir müşteri için çeviri yaparken kuramsal bilgiye başvuruyor musunuz (örn. karar almakta zorlandığınız bir metin bölümü söz konusu olduğunda)?

Öğrencilerin çeviri yaparken kuramlara dayanarak karar alıp almadıklarına yönelik görüşlerini ifade edebilmelerini sağlamak üzere sorulan altıncı soruya, Tablo 5'te de görüldüğü gibi, kendi uygulamalarında kuramın payı hakkındaki ifadeleri ile "Dersten Önce" ve "Dersten Sonra" kodlarıyla etiketlenen ifadeleri de kullanarak yanıt vermişlerdir. Toplam 16 katılımcıdan 14'ü (%87), çeviri yaparken çeviri kuramlarını hatırladıklarına ve bu bağlamda karar aldıklarına yönelik kısa ifadeler kullanmıştır.

	S1	S2	S3	S4	S5	S6	S7
Kuramın Uygulamaya Katkısı	-	1	14	-	2	8	-
Kurama başvururum	-	-	-	-	-	14	-
Kurama başvurmam	-	-	-	-	7	2	-
Dersten Önce	2	13	3	-	-	1	-
Dersten Sonra	11	15	13	-	-	1	-
TOPLAM	13	29	30	0	9	26	0

Tablo 5: Soru 6'ya verilen yanıtların analizi sonucunda elde edilen kodların karşılaştırmalı dağılımı

S.7. Siz bir kuram oluşturmak üzere işe koyulsanız bilginiz dâhilindeki mevcut kuramlara nasıl bir katkıda bulunmaya öncelik verirdiniz? Sizce eksik olan, değinilmeyen bir unsur var mı?

Çalışma kapsamında öğrencilere sorulan son soru, onlara kuramlara eleştirel bir bakış açısıyla nasıl yaklaştıklarını ortaya koymalarını sağlayabilmek üzere oluşturulmuştur. Katılımcıların bir bölümü, anket formunda yalnızca bu soruya yanıt vermemeyi tercih etmiştir. 3 katılımcı alanı tamamen boş bırakmış, 3 kişi eleştirel yanıt vermiş, diğer 10 katılımcı ise herhangi bir eleştiride bulunmamıştır. Bu soruya verilen yanıtlardan "Kurama Eleştiri" koduyla ilişkilendirilen üç ifade bulunmaktadır.

4. Tartışma

Öğrencilerin çeviri kuramlarına yönelik algıları ve çeviri kuramlarının kendi hayatlarına yansıdığı şekliyle uygulamaya katkısı, bu bağlamdaki önemi ve niteliği hakkındaki bilinçlerini ortaya koymayı amaçladığımız bu çalışmadan elde edilen bulgular bu bölümde tartışılacaktır. Çalışmadan elde edilen bulgular, araştırmanın alt problemleri ışığında tartışılacak ve sentezlenecektir.

4.1. Çeviri Kuramlarının Niteliği

Çalışmaya katılan öğrencilerin çeviri kuramlarını tanımlamak üzere kullandıkları kavramlar, anket formunda yer alan birinci ve ikinci sorulara verilen yanıtlarda yoğunlaşmaktadır (bkz. Tablo 1). Bu iki soruya verilen yanıtlar, öğrencilerin çeviri kuramlarını zihinlerinde nasıl konumlandıklarını, hangi kavramlarla ilintili olarak kuramlar hakkındaki düşüncelerini açıkladıklarını incelemek üzere değerlendirilmiştir. Buna göre, kuramın ne olduğunu açıklayan ifadelerle birlikte, kuramın önemi, gerekliliği, uygulamaya katkısı, işlevi ve kuramlara ilişkin bilgi edindikten sonra kendi bakış açılarında ne gibi değişiklikler gözlemlediklerini açıklayan ifadeler kullanmışlardır. Örneğin, anket sorularına yanıt veren öğrencilerden "Ö2" çeviri kuramlarını, dersi almadan önce ve aldıktan sonra yaklaşımında meydana gelen değişikliklerle birlikte değerlendirirken şu ifadeleri kullanmıştır:

Ö2: "Çevirinin de bir matematiği olduğunu gördüm, kesin kuralları ve formülleri olmasa da belli bir sistemi olduğunu anladım. Bu iş sadece okuduğunu anlamak ve başka bir dilde dile getirmekten ibaret değilmiş. Kuramlar bana göre çevirmenlerin işini kolaylaştırır ve her çevirmen kendi sağlamasını yapabilmek için bunlardan haberdar olmalıdır".

Çeviri kuramlarını matematikle karşılaştırarak tanımlayan Ö2'nin, çeviride zihinsel sürecin daha derinlikli bir hale geldiğini ortaya koymak için bu benzetmeyi kullandığı ifade edilebilir. Kuram bilgisi edinmeden önce "sadece okuduğunu anlamak ve başka dilde ifade etmek" olarak tanımladığı çeviri sürecine, kuramlarla birlikte bir işlevsellik yüklemiştir. Öğrenciye göre kuramları bilmek çevirmenin işini kolaylaştıran bir "doğruluğu teyit etme" sürecinin bir unsurudur.

Ö2 ile aynı dönemde (2012-2013) Çeviri Kuramları dersini almış olan Ö7 de, çeviri kuramlarını "matematik" benzetmesi ile tanımlamaktadır. Çeviri kuramlarına ilişkin eğitimin sonucunda kuram bilgisini matematik bilgisi ile karşılaştıran ve bunu işlevselliğe vurgu yapmak için kullanan öğrencilerden ikincisi olan Ö7 "ama çeviri kuramları dersi bana işin içinde matematik olduğunu da gösterdi, içinden çıkılmaz ve anlaşılması güç karmaşık yazılar için çeviri kuramları bilgisi kurtarıcı olabiliyor; çünkü yol gösteriyor" ifadeleri ile çeviri kuramlarını yine yardımcı, yol gösterici olarak nitelemiş ve "anlaşılması güç" olanı çözme sürecinde bir etken olarak nitelenmiştir. Aynı öğrencinin, "bu kuramlar sayesinde çözümler ve başvurulacak yollar belli ve sağlam dayanakları var. Kuram benim için mesleki anlamda özgüveni ifade ediyor" diyerek de, kuramları matematikle ilişkilendirirken matematiğin bilimsel anlamda bir dayanak olduğunu, çeviri kuramlarının da çeviri süreci için bu dayanağa karşılık geldiğini ortaya koyduğu ifade edilebilir. "Özgüven" sözcüğünün seçimi de, kuramları nitelemedeki "dayanak" algısı ile ilintili olarak değerlendirilebilir.

Kuramların matematik ile karşılaştırılması, Ö6 için ise “teknığe” dönmüş, öğrenci “her çeviri için fikir sahibi olmanızı da sağlayabiliyor, bazen daha teknik bir açıdan yaklaşmak işi kolaylaştırıyor” ifadesini kullanmıştır. “Teknik” ve “matematik” kavramlarını kullanmaları nedeniyle, çeviri kuramlarının öğrenciler için uygulamanın bir anlamda arkaplanında yer alan, onu destekleyen ve bilimsel kılan bir unsurunu ifade ettiği sonucu çıkarılabilir. Daha önce matematik benzetmesini yapan Ö2’nin “[k]uramlarla ilgili bu ders sayesinde bilgi sahibi olduktan sonra, çevirinin (...) bilimsel de bir dayanağının, belli kurallarının olduğunu gördüm ve bu benim mesleği daha ciddi sınırlara oturtmamı sağladı” şeklindeki ifadesinin de matematik, teknik ve bilimsellik kavramlarının çeviri kuramlarına yönelik algıda önemli bir yer tuttuğunu gösterdiği iddia edilebilir.

Çalışmaya katılan öğrenciler, “kuramın önemi” kodu atfedilen ifadelerinde de kuramı nasıl tanımladıklarına işaret eden çeşitli nitelermelerde bulunmaktadır. Örneğin, “bu bilgiler ışığında daha doğru çeviriler yapıyoruz. Bu kuramlar çevirinin anayasası niteliğini taşıyor bana göre” ifadelerini kullanan Ö15, çeviri kuramlarının önemine dikkat çekerken, kuramların onun için bir “anayasa” gibi temel ve belirleyici nitelikte bir bilgi bütünü olduğuna işaret etmektedir. Ö13’ün ise “çevirmenin (...) iş bölümü içerisinde kendisine en uygun yeri bulabilmesi, profesyonel anlamda ‘yabancı dil bildiği için çeviri yapabilen’ herhangi birinden farkını (...) ortaya koyabilmesi için” kuram bilgisine sahip olmasının gerekliliğine dikkat çektiği sözcükler ile kuram bilgisinin yol gösterici ve ayırıcı bir bilgi bütünü olduğuna ve bir çevirmeni çevirmen yapan unsurlardan biri olduğuna işaret ettiği savunulabilir. Ö2 de, çeviri kuramlarının “çevirmenlik mesleğini, yazar ya da uzman kişiler gibi çeviri yapanların yanında, bir seviye yükselttiği” ifade ederken kuram bilgisinin çevirmenlere vasıf kazandıran bir bilgi türü olduğuna dikkat çekmektedir.

4.2. Çeviri Kuramlarına Yönelik Farkındalık

Öğrencilerin çeviri kuramlarına yönelik nasıl bir bilinç ve farkındalık sergilediklerine ilişkin ifadeleri, özellikle 3. ve 6. Sorulara verilen yanıtlarda yoğunlaşmaktadır. Çeviri yaparken, çeviri kuramlarına ilişkin öğrendiklerini ne ölçüde değerlendirdikleri hakkında “Dersten Önce” ve “Dersten Sonra” kodları atfedilen ifadelerinde yaptıkları karşılaştırmaların, kuramlara yönelik farkındalıklarına ışık tuttuğu düşünülmektedir.

Yanıtlardan yola çıkarak, çeviri kuramlarının öğrencilere kazandırdığı bilincin en belirgin olduğu unsurun, çeviri sürecinde kaynak metne sorgusuzca bağlı kalmaya ilişkin zorunluluk hissinden kurtulmaları olduğu ifade edilebilir. Bu bağlamda Ö16, “eskiden olsa sadece kelimesi kelimesine klasik bir çeviri yapardım” sözleriyle kuram bilgisinin bu durumu değiştirdiğine işaret etmektedir. Ö8 ise “[D]ersi almadan önce hangi amaçla, kim için nerede kullanılmak üzere olduğunu dikkat etmeksizin, mot-à-mot çeviri ve kaynak metne sadakat gösterip inisiyatif almadan çeviri yapıyordum diyebilirim” sözlerini kullanarak kuram bilgisinin öğrencinin tecrübe ettiği çeviri sürecindeki sadakat algısını farklılaştırdığını düşündürmektedir.

Çeviri kuramlarına yönelik farkındalığın, çeviri sürecinde alınan kararlara dayanak kazandırma odaklı olduğuna işaret eden ifadelerin de sıklığı oldukça yüksektir. Örneğin Ö13, çeviri kuramlarının kendisinde oluşturduğu farkındalığı çeviride karar alma sürecine vurgu yaparak açıklamış ve aldığı kararlarda kuram bilgisinin işlevselliğine değinmiştir:

Ö13: “Bundan daha mühim olarak ise çeviri esnasında yaptığım seçimlerin, güttüğüm stratejilerin ‘amatörce gelişigüzel yapılı, yani bana doğru gibi gelen budur’ noktasından, ‘yaptığım seçimlerin nedenleri tam olarak bunlardır, bu seçimleri yapıp bu stratejileri uygulamak doğru olandır, çünkü.’ noktasına varmış olmanın mesleki anlamda olgunlaşma ve bilinçlenmeyi asıl sağlayan şey olduğu ortadadır”.

Aynı bağlamda Ö6, “çeviri kuramları dersinden önce çeviri (...) kulağıma doğru geldiği şekilde, doğaçlama yaparak hallettiğim bir işti; ama çeviri kuramları dersi bana işin içinde matematik olduğunu da gösterdi” ifadeleriyle artık çeviri sürecine “doğaçlama” yaklaşmadığına ve matematiğe benzettiği bir sistem çerçevesinde baktığına işaret etmektedir. Ö5 de, aynı şekilde “[b]u dersi almadan önce yaptığım çevirilerde aldığım kararları neye göre aldığımı bilmeden alıyordum” derken değişen systemsiz ve “doğaçlama” yaklaşımına gönderme yapmaktadır. Ö11 ise “[ç]eviri kuramları dersini almadan önce belli bir metot uygulayarak çeviriye başlamazdım. Çevireceğim metni okuyup çevirisine başladım. Fakat Çeviri Kuramları dersinden sonra belli bir yol izleyerek çeviri yapmam gerektiğini öğrendim. Çeviriye başlamadan önce hitap edeceğim okuyucuyu belirlemem gerektiğini, belli başlı kendi çeviri kurallarımı koymam gerektiğini ve tüm kuramları öğrenmem daha başarılı çeviriler yapmamı sağlamıştır” ifadeleriyle kuramların doğrudan uygulama alanına yansımalarından söz etmekte ve bu yönde bir farkındalık edinmesini aldığı derse atfetmektedir.

Sadakat algısını değiştirmesi ve karar alma sürecinde dayanak görevi görmesi dışında çalışmaya katılan öğrencilerin çeviri kuramlarına ilişkin bilgi edindikten sonra kazandıkları bilinç ve farkındalık, çeviri uygulamasına yönelik ifadelerinden de izlenebilir. “Dersi almadan önce çeviriyi biraz hafife aldığımı itiraf etmeliyim. Fakat bu dersin akabinde durumun asla kolay olmadığını, ciddiyet ve araştırma olmadan yapılmasının mümkün olmadığını farkına vardım” ifadelerinden yola çıkarak Ö7’nin, kuramlar sayesinde çeviri uygulamasını daha derinlikli bir süreç olarak düşünmeye başladığı sonucuna varılabilir. Aynı öğrenci, bir başka yanıtında da “[k]uramları öğrenmek, iş hayatında yapılacak herhangi bir işin yapılması ve karşılaşılan herhangi bir zorluğun aşılması aşamasında benim açımdan işin değerini arttırdı” ifadelerini kullanarak çeviri kuramlarının çeviri sürecine ve çevirmenlik faaliyetlerine daha fazla önem ve değer atfetmesini sağladığına değinmiş ve kuramlara ilişkin farkındalığını katkı kavramı ekseninde söze dökmüştür. Ö4 ise “daha önceki çevirilerde bağlamı tam oturtamazken şimdilerde oldukça makul çeviriler yapabiliyorum” sözleriyle, kuram bilgisi edindikten sonra kendi çeviri sürecinin değişen niteliğine yönelik farkındalığını ortaya koymaktadır.

4.3. Çeviri Kuramlarının Uygulamadaki Rolü

Çalışmaya katılan öğrencilerin çeviri kuramları ve uygulaması arasındaki ilişkinin niteliğine ve kuramların uygulamadaki rolüne yönelik ifadeleri, araştırmanın üçüncü alt problemine yanıt ararken kullanmıştır. Söz konusu role işaret eden ifadeler, kuramın uygulamaya katkısı ekseninde yoğunlaşmış ve uygulama için kuramın işlevsel oluşuna vurgu yapılmıştır. Örneğin, Ö6: “[b]ir çevirmenin kulağına küpe olması gereken birçok bilgi içeriyor ve bunları kullanın ya da kullanmayın, biliyor olmak çeviriyi kolaylaştırıyor; daha sistemli, daha düzenli bir hale sokuyor” sözleriyle kuramların uygulamayı daha “sistemli” kıldığına işaret etmekte ve bu bağlamdaki işlevselliğine dikkat çekmektedir. Benzer bir şekilde, Ö11 de “kuram bilgisi bir çevirmen için çok önemlidir çünkü

çeviri, belli bir sistemle başlanıp, incelemeler yapıldıktan sonra, çevirinin amacını belirledikten sonra ve metnin iyi bir şekilde anlaşılmasından sonra yapılmalıdır” sözleriyle kuramların çeviri yaparken sistematik bir şekilde hareket edilmesi bağlamında önem arz ettiğine vurgu yapmakta, yine aynı öğrenci “kuramlar doğrultusunda çeviriye başlanırsa daha doğru çevirilerin ortaya çıkacağını düşünmekteyim” ifadeleriyle de kuramın rolünün çeviriye doğruluk kazandıran, bir nevi katkı unsuru olduğuna işaret etmektedir. Ö15 ise “Vermeer’in oluşturduğu skopos kuramı (...) çevirmenin çeviri sürecinde bir takım kararlar almasına olanak sağlar” örneğini verirken kuramların uygulamadaki belirleyiciliği ve katkısına dikkat çekmektedir.

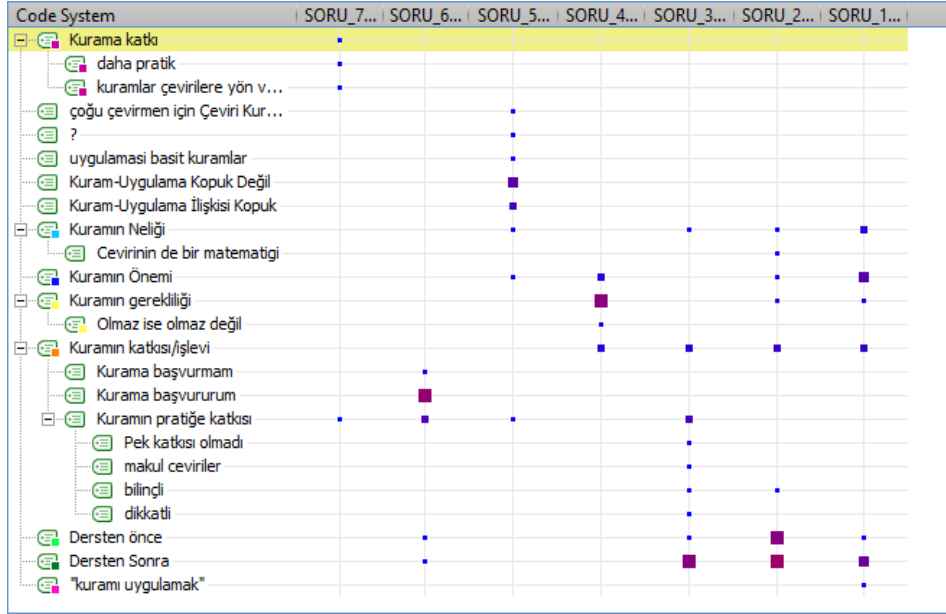
Tablo 4’te de görüldüğü gibi, çeviri kuramlarının çeviri uygulaması ile ilişkisinin niteliğine ilişkin katılımcıların %56’sı (9 katılımcı) kuram ve uygulama arasındaki ilişkinin kopuk olduğuna, %44’ü (7 katılımcı) ise bağlantılı olduğuna ilişkin görüş bildirmiştir. Bu bağlamdaki görüşünü “uygulamanın gelişimi tamamen dikey boyuttayken, kuramsal gelişim tamamen yatay boyuttadır” sözleriyle ifade eden Ö13, çeviri kuramlarının uygulamadan kopuk olduğuna ilişkin yanıtında “günümüz dünyasında pratikte gerçekleştirilen çeviri eylemleri (...) "teknolojikleştirilirken", çeviri kuramlarının değişen koşullara da yanıt verecek şekilde gelişme göstermediğini savunmaktadır. Çeviri kuramlarının uygulamadaki sorunlara çözüm üretecek nitelikte bir bilgi bütünü olduğu algısı, aynı öğrencinin bir başka yanıtında kullandığı şu ifadelerde de gözlemlenebilir:

“[B]enim için sadece ‘eylemsel’ bir olgudan ibaret olan çeviri kuramsal boyutuyla birlikte gerçek bir meslek olarak ‘düşünsel’ boyutunu kazanmış ve yalnızca para kazanmak için icra edilebilir bir seçenek olmaktan çıkıp ‘insanın yaşamında her noktada kullanıp olumlu edinimler sağlayabileceği bir düşünsel altyapı’ boyutuna ulaşmıştır”.

Çalışmaya katılan öğrencilerde çeviri kuramların uygulamada yol gösterici olmasına yönelik bir beklenti olduğunu birçok yanıtta tespit edilebilir. Yukarıda alıntılanan ifadelerin yanı sıra, Ö6’nın da “var olan kuramlar üzerinde daha pratik olmaları yönünde (...) günlük çevirilerde de kullanılacak, püf noktaları olan ve uygulamayı da daha kolay kılacak şekilde” değişiklikler yapılabileceğine yönelik önerisi, bu beklentinin bir ifadesi olarak değerlendirilebilir. Bu örnekte de görüldüğü gibi, çeviri kuramlarının uygulamayı kolaylaştırıcı, yol gösterici nitelikte olması yönünde bir algı söz konusudur.

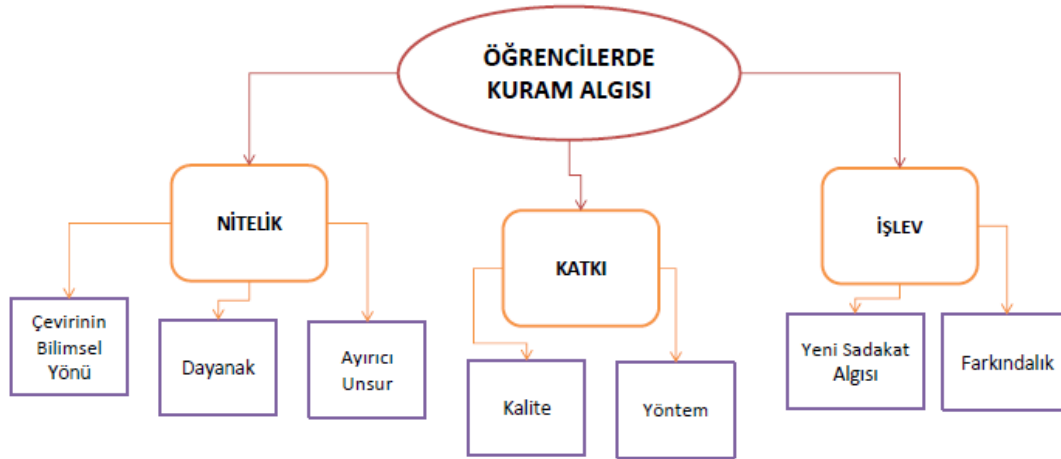
4.4. Temalar

Katılımcıların verdiği yanıtlardan yola çıkarak oluşturulan kodların birbirleriyle ilişkilerini gösteren bir matris üzerinden, hangi kavramların birlikte ortaya çıktığı ve hangilerinin birbiriyle ilişkilendirdiğini izlemek mümkündür. Aşağıda bu ilişkileri ortaya koyan kod matrisi görülmektedir.

Şekil 2. Öğrencilerin Yanıtlarına Atfedilen Kodların Birlikte Görülme Düzeyini Gösteren Kod Matrisi

Şekil 2’deki kod matrisine göre, “Kuramın Katkısı/İşlevi”, “Kuramın Pratiğe Katkısı” ve “Kuramın Neliği” adlı kod, 7 sorunun 4’ünde yanıtlara yansımış. Ayrıca, “Dersten Sonra” kodu, en çok bu iki kod ile birlikte görülürken, “Kuramın Katkısı/İşlevi” üzerine olan ifadeler, öğrenciler tarafından “Kuramın Önemi” bağlamında da kullanılmıştır. Bu kodlardan yola çıkarak aşağıdaki temalara varılabilir:

Şekil 3. Öğrencilerin Yanıtlarına Atfedilen Kodlardan Yola Çıkararak Oluşturulan Temalar

Şekil 3’te, öğrencilerde kuram algısını irdelemeye yönelik açık uçlu sorulara verilen yanıtlara atfedilen kodlardan yola çıkılarak oluşturulan temalar gösterilmiştir. Öğrencilerin çeviri kuramlarını nasıl tanımladıkları ve ne tür bir kavram olarak düşündüklerine ilişkin yanıtlar ve kodlardan yola çıkılarak oluşturulan “Nitelik” teması, “Çevirinin Bilimsel Yönü”, “Dayanak” ve “Ayrırcı Unsur” alt temalarından oluşmaktadır. Çevirinin belli bir sistemi olduğunun görülmesi, matematik ve teknik alanlar ile karşılaştırma yapılması ve çevirinin akademik yönü olduğunu vurgulayan ifadeleri içeren kodlar “Çevirinin Bilimsel Yönü” adı verilen alt tema kapsamında değerlendirilmiştir. Çeviri kuramlarının süreçte alınan kararlar bağlamında bir özgüven kaynağı ve çevirinin anayasası

olduğuna yönelik ifadeler, kuramların uygulamaya yönelik bir temel oluşturduğuna işaret eden “Dayanak” adlı alt tema kapsamında, çeviri kuramlarını “gerçek bir çevirmeni” diğerlerinden veya bir makineden farklı kılan ve ona profesyonellik kazandıran unsur olarak değerlendiren ifadelere yer veren kodlar ise “Ayrııcı Unsur” adı verilen alt tema kapsamında değerlendirilmiştir.

Çeviri kuramlarının niteliğine ilişkin temayı takiben, çeviri kuramlarının uygulamaya kazandırdığı niteliklere ilişkin kodların yer aldığı “Katkı” teması ortaya çıkmıştır. Çeviri kuramlarını, çevirinin kalitesini arttıran bir bilgi bütünü olarak değerlendiren ve kuramların uygulamaya profesyonellik, başarı, doğruluk ve “düşünsel boyut” kazandırdığına yönelik ifadeler “Kalite” alt teması kapsamında değerlendirilmiştir. “Yöntem” alt teması ise, çeviri kuramlarının çevirmene uygulama esnasında yol göstermesi, çevirmenin karar alma sürecini kolaylaştırması, amaca, metin türüne ve hedef kitleye göre çeviri yapmasına yönelik çözüm yolları sunması eksenindeki ifadelerden çıkarılmıştır.

Analiz sonucunda ortaya çıkan üçüncü ve son temaya ise “İşlev” adı verilmiştir kuramların öğrenciler için nasıl bir işlev gerçekleştirdiğine yönelik ifadeler çerçevesinde oluşturulmuştur. “Yeni sadakat algısı” ile “Farkındalık” adı verilen iki alt temayı kapsamaktadır. Öğrencilerin uygulamada yaptıkları seçimlerin nedenlerini sunmalarını ve çeşitli sözcük ve ifadelerin karşılıklarını seçerken amaca, okura, metin türüne göre ilk anlamın dışında tercihler yapabildiklerini ve kaynak metne sözcüğü sözcüğüne bağlı kalmama eğilimine girdiklerini ifade etmeleri, kuramların öğrencilerde yeni bir sadakat algısı oluşturduğuna yönelik bir gösterge olarak değerlendirilmiştir. Öğrencilerin çeviri kuramları doğrultusunda düşünürken ve uygulamada seçimler yaparken daha bilinçli ve dikkatli olduklarına, daha “makul” ve “amaca uygun” çeviriler yaptıklarına, çeviri yapmadan önce “detaylara girerek” inceleme yaptıklarına ilişkin ifadeleri ve verdikleri örnekler ise, çeviri kuramlarının işlevlerinden birinin de öğrencilere farkındalık kazandırmak olduğu yönünde değerlendirme yapılmasını sağlamıştır.

5. Sonuç

Bu çalışmada çeviribilimde kuram-uygulama ilişkisine öğrencilerin gözünden farklı bir bakış sunmak ve öğrencilerin bu konudaki algılarını tespit etmeye çalışmak üzere hazırlanan açık uçlu sorulara verilen yanıtlar, çeviri kuramlarının öğrenciler tarafından çevirinin bilimsel yönü, çeviri uygulamasında alınan kararlara dayanak ve mesleki anlamda ayrııcı unsur olarak algılandığını göstermiştir. Öğrenciler tarafından sözkonusu kavramlar ekseninde tanımlanan çeviri kuramlarının uygulamadaki rolü, işlevsel olmaları, çeviri sürecine ve çeviriye katkı sağlamaları, uygulamada karşılıklarının görülmesi ve uygulamaya bilimsellik kazandırmaları bakımından ele alınmıştır. Öğrencilerin çeviri süreci öncesindeki kararlardan süreç esnasında yapılan seçimlere kadar geniş bir yelpazede çeviri kuramlarına ilişkin farkındalıkla hareket ettiklerini ifade ettikleri görülmüştür.

Çalışmaya katılan öğrenciler her ne kadar doğrudan sorulduğunda %44 oranında kuramların çeviri uygulaması ile pek bağlantılı olmadığını ifade etmiş olsalar da, tüm yanıtlar birlikte değerlendirildiğinde, çeviri kuramlarının uygulamaya katkısı ve çeviri sürecindeki işlevselliği çevresindeki ifadelerin sıklığı diğer tüm ifadelerden daha fazladır. Çalışmaya katılan öğrencilerin çeviri kuramı içerikli bir dersten uygulama esnasında çoğunlukla yararlanmış oldukları söylenebilir. Bu öğrenciler kuramı, çeviri yaparken karşılıklarına çıkan güçlükleri aşma aracı olarak görmekte ve tanımlamaktadır.

Temel düzeyde çeviri kuramları eğitiminin, öğrenciler nezdinde önem taşıdığını ve çeviri kuramlarından çeviri uygulamasında yararlandıkları ifade edilebilir. Çeviri uygulamalarına odaklanan farklı derslerin de kuramlarla bağlantılı olarak yürütülmesi önerilebilir. Öğrencilerin, kuram bilgisinin hem alanın ve çeviri uygulamasının değerini arttırdığı, hem de yol gösterici olduğuna ilişkin ifadelerine dayanarak, genel veya özel alan çevirisi derslerinde de söz konusu alanlara ilişkin genel düzeyde veya alana odaklanan kuramsal akademik çalışmalara da yer verilmesi yerinde olabilir. “Kuram-akıl yürütme (theory-theorizing) bağlamında, çeviri üzerine düşünceler derin kavrayışlar” olarak değerlendirilen kuramlar, Birkan Baydan’ın da ifade ettiği gibi çeviri bağlamında öğrencilere perspektif kazandırmıştır (2011). Bu çalışmanın sonucunda da, öğrencilerin bir çeviri perspektifi kazandıkları iddia edilebilir.

Kaynakça

- Akbulut, A. N. (1994). Türk Yazın Dizgesinde Shakespeare’in Bir Yaz Gecesi Rüyası Çevirileri: Çeviri Kuramında Norm Kavramının Değerlendirilmesi. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi: İstanbul.
- Akbulut, A. N. (1995). “Çeviri Eğitiminde Öğrenciye Çeviri Edinci Kazandırma: Çevirmen Kararları ve Dayanakları”. *Çeviribilim*,1, 13-24.
- Arrojo, R. (1998) «The Revision of the Traditional Gap between Theory & Practice & the Empowerment of Translation in Postmodern Times». *The Translator*, 4(1), 25-48.
- Aubert, F. H. (1995). “Translation Theory, Teaching and the Profession”. *Perspectives: Studies in Translatology*. 3(1), 121-131.
- Baker, M. (2001). *Routledge Encyclopedia of Translation Studies* (ed.) (1st ed.: 1998). London/New York: Routledge.
- Bengi-Öner, I. (1999). *Çeviri Bir Süreçtir... Ya Çeviribilim?* İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Bengi-Öner, I. (2001). *Çeviri Kuramlarını Düşünürken...* İstanbul: Sel Yayıncılık
- Bengi-Öner, I. & İNCE, Ü. (2009). *Kızılılık Karpuz Olur mu Hiç? İlahi Çevirmen!* İstanbul: Diye.
- Birkan Baydan, E. (2011). *Yapısalcılık-sonrası kuramsal görüşler doğrultusunda çeviri eğitimine giriş: Toplumsal oluşumcu yaklaşım ışığında uygulama örnekleri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi: Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Coseriu, E. (1990). “Çeviri Kuramında Sorunlara Doğru ve Yanlış Yaklaşımlar” (çev. İbrahim Akın-Turgay Kurultay). *Metis Çeviri*, 12, 79-90.
- Dejean Le Feal, K. (1987). “Putting Translation Theory into Practice”. *Babel*, 33(4), 205-211.
- Eradam, Y. (1991). “Nasıl Çevirsem De Kuramsızlığı Kurumlaştırsam”. *Çeviribilim ve Uygulamaları Dergisi*, 1, 63-74.
- Eraslan, Ş. (2005). *Critical Analysis of Translation of Salman Rushdie’s ‘Midnight’s Children’ in the Framework of Hans J. Vermeer’s Skopos Theory*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi: İzmir.

-
- Gutt, E.-A. (2005). "On the Impossibility of Practising Translation without Theory". *On the Relationships between Translation Theory and Translation Practice*. Frankfurt am Main: Peter Lang.
- Karadağ, A. B. (2005). "Çeviri Kuramları Bağlamında Çeviri Eğitime Genel Bir Bakış", *Litera*, 17, 49-65.
- Kiraly, D. C. (2000). *A Social Constructivist Approach to Translator Education: Empowerment from Theory to Practice*. Manchester, Northampton: St. Jerome.
- Öncül, R. (2000). *Eğitim ve Eğitim Bilimleri Sözlüğü*. İstanbul: MEB Yayınları.
- T.D.K. (2005). *Türkçe Sözlük*, 10. Basım. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Vandepitte, S. (2008). «Remapping Translation Studies: Towards a Translation Studies Ontology». *Meta*, 53(3), 569-588.
- Williams, J. & CHESTERMAN, A. (2002). *The Map: A Beginner's Guide to Doing Research in Translation Studies*. Manchester: St Jerome Publishing.
- Yazıcı, M. (2004). «Çeviride İnceleme Alanları». *Çeviribilim ve Uygulamaları*, 14, 41-54.